رناګل اریوب زی ۲۰۱٤/۱۲/۲۰

رنا ګل اریوبزی د کابل پوهنتون پخوانی استاد
د رحمان بابا په دیوان کی د دین او دنیا ترمنځ اړیکی

[زما په اند، د انسان غټ مشکل دا دی چې د خپل انسانیت په زور هغومره نه پوهیږي، لکه په خپل ځناورتوب چې پوهیږ؟ ښايي له دې امله به رحمان بابا (۱۶۶۳تر۱۷۳۹) زموږ دیومزاجه انسانانو دیومزاجی تـه کلک پام کړی وي او له دې امله به يې انسان مزاجي ته رابللی یو. ښوواند رنا ګل اریوبزي په دې لیکنه کې د رحمان بابا بشري مقام ته کره کتنه کړې ده. اریوبزي د رحمان بابا مقام او د هغه له نظره د انسان انساني ماهیت (عدالت) په بریالیتوب سره راسپړلی دی. زه له ښوواند رنا ګل نه د زړه له کومې مننه کوم چې د رحمان بابا د بشر دوستی په ګلبڼ کې يې زما غونډې د «نرې»، «لنډې» او په هیڅ ځای کې د «نه ځای کیدونکي» عاجز انسان برخه په خپله بریالی لیکنه کې کړې ده.]- رحمت ربی ځیرکیار، امریکا

غوښتل می چی دبابا په دیوان کی ددین او دنیا تر منځ داړیکو په هکله د خپل نظر د څر ګندولو نه مخکی ددی دیوان په ارزښت یو څه ولیکم خو فکر می وکړ چی دا کار څوک کولی شی؟ مګر یو بل بابا ـ دغزل بابا ـ همزه شینواری. ده لیکلی دی چی:

ننداره د نندار چی د سترګو تور شوه
تور د سترګوننداره د هر چشمان دی
هـر بلـبل یی د بقـــا سندری وایـی
د پښتو د باغ مالیار عبدالرحمان دی
همزه څومـــره خوشبختی د پښتنو ده
چی په لاس یی د رحمان بابا دیوان دی

بڼ او بوستان د شنو شنو چمنونو، ډول ډول ونو او سرو زیړو ګلونو نه جوړ شوی وی او خان غنی خان یی تر کیب په دی ډول بیانوی:

باغ کی څوک ګلاب شی څوک شی سرو څوک ورخاړی
څـوک د منـځ غنچـه شی څـوک کبل د غـاړی غـاړی

زما شخصی اټکل خو دادی چی د رحمان بابا دیوان د پښتو ژبی د شعر او ادب په بڼ کی همدا دمنځ غنچه دی چی یی رنګ هسی یی خوند دی ، چی یی ما نا هسی یی ښکلا ده، چی یی خیال هسی یی ارمان دی، داد رحمان بابا دیوان دی چی د پښتنی کلتور یوه پاکه آینه ده او ددی ملت دهویت تلپاتی نښا نه ده.زموږ ویاړ خو دادی چی په دی دیوان کی هم دین شته، هم ایمان شته، هم دعشق هغه جهان شته چی پکی له اسما نه څه او چت د انسان هسی مقام شته. د رحمان بابا دیوان د انسانی خوا خوږی، شعری او ادبی هنر او د فکری ځواکمنی یوه بی ساری بیلګه ده. دنورو قابلیتو نو او مها رتونو په شان شعری هنر او فکر ی یا پو هنیزه ځواکمنی هم میراثی نه دی، کسبی دی. مانا یی داده چی مور نا بغه دنیا ته نه راوړی بلکی روزی یی.
هر انسان دهغه ځاګړی استعداد په بنسټ چی لوی پر وردګار یی په بیو لو ژیکی جوړښت کی ځای په ځای کړی دی، د چا پیریال (کورنی. مدرسه یا ښونځی او نور) په مرسته او دخپل زیا او همت په برکت د هنرونو، مهارتونو اود پوهنیزی ځوا کمنی لوړی کچی ته رسید لی شی.
وایی چی درحمان بابا کورنی چا پیر یال بیوزله و، دی په یوه غریبه کورنی کی دنیا ته را غلی دی. بیوزله کورنی چی ډیری یی د لیک او لوست له زده کړی هم بی برخی وی دخپل اولاد سره دزده کړی او پو هید نی په بهیر کی دلا زمی مرستی توان نه لری. دا په دی مانا چی نه دخپل کوچنی سره دلیک او لوست اونه د مد رسی د کتابونو په زده کړه کی کومه مرسته کولی شی او نه کوم کورنی ښونکی استخدامولی شی. په دی صو رت کی دکوچنی زده کونکی د متو بار درنیږی. داسی ښکاری چی کوچنی عبدالرحمان دا بار یوازی په خپلو متو وړی دی او دخپل لوړ همت او پر له پسی زیار او زحمت په برکت یی دادبی او شعری مهارت او دپوهی او عرفان هغو لوړو څوکو ته ځان رسولی دی چی له امله یی په پښتون ټبر کی د بابا لقب ګټلی دی. ده هندی ژبه زده کړی وه او ددی ژبی ادب او هندی فلسفی ته یی لار مینډ لی وه. دعربی ژبی زده کړه خو د بابا لپاره ځکه حتمی وه چی نه یوازی ددینی پوهی ژبه وه او ده بلکی دادبی ښکلا او نورو پو هنیزو زیرمو له مخی د نړی په دی برخه کی یوه شتمنه ژبه هم وه چی زده کړه یی اسلامی پو ها نو او د هغوی په ډله کی درحمان بابا لپاره هم ضرور وه. ده

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

دفارسی ژبی دسترو شاعرانو او فیلسوفانو لیکنی په غور لوستلی او سره په تله کړی یی دی. په خپل یوه شعر کی یی دسنا یی نوم را وړی دی او دځان سیال یی گڼلی دی. رحمان بابا لیکلی دی چی:

که دا ستا وصال دریـــا دی
زه مــاهی یــم دریــایـــی
د اگمان په رحمان مه کړه
چــی بــی تــا بــه وپـایـــی
په پښتو کی "رحمان" ووی
پـه فــارســی کــی "سنایی"

رحمان بابا نه یوازی په پښتو ویلی او لیکلی دی بلکی دپښتنی پوهانو اوشاعرانو لیکنی یی لوستلی او تر کره کتنی لاندی هم نیولی دی. ده په خپلو شعرونو کی د پښتو ژبی لویو شاعرا نو او پوهانو دمثا ل په توگه دخوشال ختک نومونه هم یاد کړیدی. بابا لیکی چی:

د چمن گلونه واړه تـری قربان شی
محبوبا چی دچمن په گلو پښی ږدی
د ا غـزل پـه حـایشه ولـیکه رحمانه
د خوشـال د بیا ز پـانی به وریـږدی

د دومره زیاتو ژبو زده کول، اوږدی او پرله پسی لوستنی، ځیرنی او لیکنی ښیی چی بابا د ځینو د گمان په خلاف دی جهان ته شا کړی نه وه بلکی د هغه په راز باندی د پو هیدو له پاره یی ملا کلکه تړی وه. دی د دنیا په هکله د خپلو ځیرنو نه وروسته دی پالی ته رسیدلی دی چی:

دا جهان دی خــدای له عشقه پیدا کړی
د جمله وو مـخلـوقـاتــو پـــلار دی دا
ترعـشق غوره بـل څه کار په دنیانشته
تـر همه کارونــو غـوره کـــار دی دا
بیله عشقه روز گارونه واړه پـوچ دی
که روزگار دی خو بهتر روزگار دی دا

وایی چی عشق داسمانی پریښتی یوه شغله ده، دمینی څرک دی. محبت دی او په محبت کی یو سرکښه صداقت دی چی یو ځل زړه ته ورسیږی، تل تر تله پا تی کیږی، له قیسه جوړ مجنون کړی په بید یاکی سر گردان،گرځی گرځی نه ودریږی، بیا چی پر ځی هم خوځیږی په ارما د خپل جانان، له عشقه نه صبریږی دا د مینی لیونیان، لیونی تل پا تی شوی که مجنون دی، که فرهاد دی، که منصور دی، که رحمان، قربانی یی سر لوړی ده، په عشق کی د جانان، له ډاره نه ویـریږی.

لـیـونتوب لــه لـیـونـیـو تلـو نی نه دی
که یــی راج په خونه ورشی که تاراج
که یی سر لکه منصور غوندی په دار شی
دغه دار دی و "رحمان" وته مــعـراج

عشق عیش او عشرت نه دی،عشق هوا او هوس نه دی او عا شق هم کوم بوالهوس نه دی،عشق دنفس غلامی نه ده، دریا زاهدی نه ده او د ذکات او سخات مریدی هم نه ده.عشق لوړ خیالونه . مینه ،ارما نونه،صداقت سره تړی اودسړیتوب رنگینی افسا نی تری جوړوی.خو هوا اوهوس خیال او ارما ن نه پیژنی، له زړونو د مینی ریښي اوبا سی، انسانی وجدان نفسی غوښتنو ته تسلیموی. محبت تر وحشت او سرلوړی تر عیاشی قربانوی او سړی دوحشت په لورروانوی.نو ځکه دبابا پیغام دادی چی د عشق لاره جدا اود هوس لاره جدا ده.نو:

بـوالـهـوس دی عاشـقــی تـه هـوس نه کا
دا دروغ دی چی زر دوز شی بوریا باب

دا چی د بابا په عقیده دا دنیا له عشقه پیدا دنیا ده او په عشق بنا دنیا ده او دا چی دا دنیا د ادم او د حوا دنیا ده نو دا دنیا له عیبه پاکه او صفا دنیا ده. له دنیا کومه بدی نه را پورته کیږی نو ځکه درحمان بابا له خوا داسی ستایل کیږی:

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولئ

ښــه ده ښــه ده دا دنـيـــا
چـــی تــوښــه ده د عـقـبـا
پـه دنيـا کـــی بـــدی نشته
کــه بـــدی نـه و ی له تا

لوی پرورد ګار چی انسان په دی جهان کی پیدا کړی دی، نو هم یی د کړنی (عمل) توان او هم یی اختیار ورکړی دی. که انسان پاتی انسان شی او د خیر په لور روان شی، په دنیا به عشق حاکم وی، ډک له مینی په جهان شی، او یا به دا لاره پریږدی چی د شیطان په لار روان شی، ورنه جوړ یو تور شیطان شی، بی خبر له انسانیت، له مینی محبت، له خوا خوږی او صداقت د غضب یو قهرمان شی، بی ارمان او بی ایمانه چی انسان شی، یو وحشت شی، یو ظلمت او بربریت شی، حاکمان چی ظالمان شی او وحشیان شی، د مینی دنیا ورانه شی او وران د عشق جهان شی، دا دنیا یو جهنم شی اوستی پکی انسان شی. نو ځکه بابا وایی چی:

پــه سـبـب د ظـالـمـانــو حـاکـمـانـــــو
ګور او کور او پیښاور دری واړه یو دی

بد عمل نه یوازی د عشق له جهانه یو وحشی نظام جوړوی بلکی بد عمله په بد عمل خپل شخصیت او حتی خپل انسا نی هویت هم تخریبوی، انسانی ځانګړتیاوی کمزوری کوی. مینه او محبت، انصاف او عدالت، ورورولی او خوا خوږی خپل ځای کینی او ظلمونو، لوټماری، اختلاس او فسادونو ته پریږدی. په دی لاره چی څوک ځی دین او ایمان خوشی کوی، له انسانیت سره اړیکی شلوی او رحمان بابا یی په دی ټکو یادوی:

تر هغه لا نیکو کار بـیگانـه ښه دی
چـی بدکـار شـی د چا زویه یالمسی
ای رحانه چـی بدفهم بدکـردار شی
را تـه وایـه سپی بهتر دی که سړی

ځکه چی:

هومره زیان له خوږ او خرسه نه رسیږی
لکـه څـوک په آدمیانــو کـی بـدخـوی شی
سړی هوښ چــی د سـړی لـه تنه پاڅی
د سـړیـو په جـامــه کـی خـر بشـوی شـی

رحمان بابا د دنیا ټکی هم د نړی (جهان)او هم دشخصی شتمنی او ملکیت په مانا کاروی. په دوهم صورت کی هم د دنیا څرنګوالی یانی ښه والی او بدوالی د انسان په هغو کړو پوری تړی چی له امله یی دنیا (شتمنی) تر لا سه کوی.هغه دنیا چی په زور او په ظلمونو، په غضب، لوټماری او په جنګونو، په سود،ریا،غلا او نورو فسادونو تر لاسه کیږی، له دین سره په تضاد کی واقع کیږی.حرامه دنیا له یوه جیبه وبل جیب ته او له یوی خزانی بلی خزانی ته ځی او راځی خو ملی شتمنی او ټولنیزی سوکالی ته ګټه نه رسوی او یوازی دغه یاهغه لوټمار د همدی دنیا په زورله ځانه فرعون جوړوی، دغرور او د وحشت په نیلی سپورشی بی وزله ځوروی،څه بی رحمه یو جلاد شی، نیغ نیغ کیږی او چړی را پړکوی، د ژوند مانا یی داده چی وینه تویوی او سرونه پریکوی. دا وحشی چی حکمران شی سړیتوب پای ته رسیږی، دایمان نخښی شی ورکی له دین سره پریکړه کیږی. در حمان چی نه خوښیږی، همدا وحشی دنیا ده چی له دین سره نه جوړیږی. بابا په دی هکله لیکی چی:

دنیا بده د هغو ده
چی یی کسب وی ریـا
یـا یی کسب د ریاوی
یـایی وګـټـی پـه غـلا
یـا یی ټـوله کړی په ظلم
یـا د خـمـرو پـه سـودا
یـا یـی ورکـا پـه شرابو
یا یی ورکــا پـه زنــا
یا نا حـق خونونه کــاندی
یــا مـالونه خوری د چا
عبـادت کا په ځان فرض

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

د پـادشـا د امـرا
حق بـاطل کا باطل حق
پـه سبب د رو ریـا
نـه یی ویـره وی له خدایه
نـه یـی شرم نـه حـیا
د یـوی گیـدی لـپـاره
هـزار خونـی کـا بـید یا
همیشـه یـی لـه سـتـمـه
خـلـقـه وی په غـوغـا
گوش وهوش یی هرگزنه وی
د مـظـلـومـو پـه ژړا
د فرعون په خیر ناست وی
بـی پـروا او کـبریـا

زور،ستم یا غلا، لوټماری، سود، جواری او ریا چی دچا کسب او هنر شی او دا عمل دلاری مل شی، شپه او ورځ چی تکراریږی، سړیتوب مخ په زوال شی، ننگ غیرت نه لیدل کیږی، دعمل دغه پایله ده، کوم شخصیت چی تخریب کیږی،سترگی سپینی شی ، حیا شرم ورکیږی، عمل دغه جزا ده، دا انسا چی وحشی کیږی. نو ځگه رحما بابا وایی چی:

دوست دښمن د سړی واړه خپل عمل دی
هم په دا مقدار یی اجر موی په موی شی
هـره ونـه چـی کـړه پـه هـغـه لـور ده
عـاقـبـت یـی پریواته پـه هـغه سـوی شی

رحمان بابا په دی عقیده دی چی خدای(ج) انسان ته دښو او بدو چارو وس ورکړی دی، خو په ښو چارو یی گمارلی او له بدو یی منع کړی دی. هغه ځوک چی دالهی امر په خلاف په بد عمل یانی د انسان په ځورونه دنیا راټولوی، په حقیقت کی په حرامه دنیا پسی ځی، دین ته شا کوی او په دی ډول دین په دنیا بدلوی. نو ځکه بابا دا پوښتنه کوی چی:

بـدلـــوی پـه دنـیـــا دیـــن او ایمـان ولی
نه پوهیږی په خپل سود و په زیان ولی
در بخښلی خدای دهری چاری توان دی
په ډیر توان کی خپل سربولی ناتوان ولی

د دی په ځای چی دین پریږدی او د دنیا درا ټولولو لپاره په زور ،ریا اویا په کوم بل فساد لگیا شی ښه به دا وی چی د خدای در کړی توان نه کار واخلی او په ایمان لا س پوری کړی، کوم کسب او حرفه زده کړی، یو څه زیا ر شی. مشغول په کار شی،څه تناکی شی لاسونه،یو څه پوهه او لیا قت شی او دا ننگ شی هم غیرت شی چی مهار کړی دشتی غرونه، سندونه، دریا بونه. هغه دنیا چی له دی لاری حاصلیږی، یو څه خیریی چا ته رسی، عبادت کی حسابیږی او دا دنیا درحمان بابا له خوا داسی ستا یل کیږی:

مذمت د دنیا مکړه
واوره پند کړه دا وینا
د دنیا په بازار کیږی
د هـغه جهان سود ا
په دنیا کی ډیرحکمت دی
ور شـه و پـوښـته حکـما
دنـیـا کښـت د اخرت دی
د ا خـبـر ه ده رښـتـیا
د دنیا طالبـان ډیر دی
کـه یـی ځوک مـومی له چا
ولـی مرد پکی هـغـه دی
چـی سـخـی وی یا پارسا
پـه دنیا کـی خـطـا نشـه

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکني د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولئ

کــه خطـا نــه وی لـه تـا
کار همه واړه موقوف دی
د ســړی پــه مــدعــا
کــه دانــایـی و پوهیږ ه
پــه روا پــه نــاروا
فتوا ونـیـســه په مـخ کي
پســی مـخ کـړه په تقـوا
دنیا نه د ی هغه دین دی
چـی لــه نـهـی وی سـیـو ا

نو ځکه:

ما ته ملا په مشقت په محنت ښه ده
نه حـرا مــه همیا نی د چـا تر مـلا
ړوند بهتر دی چی څه نه وینی په سترگو
نـه چـی سترگی پـه پرد ی حـرام کـو ا

وینو چی رحما بابا نه یوازی د دنیا په راز با ندی د پوهیدو له پا ره زیارونه گا للی، ځیړنی، فکرونه او سو چونه کړی دی بلکی د دنیا پر مخ روان ژوند یی هم تر کره کتنی لا ندی نیولی دی او دی پا یلی ته رسیدلی دی چی د انسان کړه وړه د دین او دنیا تر منځ داړیکو په څرنگوالی تا کونکی اغیزی لری، دین او دنیا سره یو کوی او یایی دیو بل په مقابل کی دروی.
کله چی ملا وتړی راپا ځی دا دنیا چی جوړوی،ښکلی کوی،نو ځان هم دا نسانیت اوچت پړاو ته هسک کوی،رضا د پاک اله حاصلوی، دا اوښکی د مظلوم چی پاکوی.که چیری نیکی پریږدی، په بدو کړی لا س پوری، د ابلیس په لار روان شی، یو دوزخ جوړ له جهان شی، را پیدا چی په دنیا کی ظالمان او مظلومان شی، هر ظالم وی بی ایما نه او ور نه جوړ وحشی حیوان شی، د حلا لو لار چی پریږدی، په حرام پسی روان شی.
د ا حرامه دنیا چی د د ین په سو دا د چا لاس ته ورغلی ده، رحمان بابا رټلی ده. بابا د بدو اعمالو پړه په نا پو هی اچوی او په دی عقید ه دی چی نا پوهی د انسان سترگی تړی، د ښو او بدو ، روا او ناروا،حلالو او حرامو او بالا خره دامر او نهی تر منځ په تو پیر پرده اچوی نو ځکه لیکی چی:

پـه نـظر د بی بصر لکه شام هسی سهر
لکه شام هسی سهر لکه سنگ هسی گو هر
لکه سنگ هسی گوهر لکه خـاوری هسی ز ر
لکه خاو ری هسی زر لکه خیر هـغسـی شر
پـه نظر یی معلو میږی همـه واړه بـرابـر
په صوا ب او په خطا کی نه دلیل شتـه نـه نــظر
نه آ گاه پخپل بهبود وی نـه آ گاه په خـپل ضـر ر
نه پـه عیب څـه پو هیږی نـه پــو هیږی پـه هــنر
لکه تش صورت بی ر وحه چـی تصویر کـا مـصو ر
لکــه تـش کـد و بـی مغزه میا ن خـا لـی و تن پر ور

په نیکه لاره دتللو او له بدو دځان ساتلو له پا د نیکو او بدو تر منځ په تو پیر باندی پو هیدو ته اړه شته ده نوځکه رحمان بابا پوهه او نیکی او پوهه او اخلاق سره تړی او هغه څوک رښتینی پوه گڼی چی خپله پوهه دښیگڼی له پا ره کاروی،

حق په گوته کوی.خیر رسوی او دنیا روښانوی . دی لیکی چی:

عالمان دی روښنایی د دی دنیا عالمان دی د تمام جهان پیشوا

که څوک لارغواړی وخدای وهم رسول ته
عــالـمـــان دي د د ي لاري رهـــنـمـــا

پوهه تر یوی اندازی نفس تر کنترول لا ندی نیولی شی، دنیکی لور په گوته کولی شی او په زړونو کی دعشق او مینی دبقا سره مرسته کو لی شی. نو ځکه سره له دی چی رحمان بابا د شاجهان او اورنگ زیب په شان شا هان تر منصور ځاروی او لیکی چی:

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکي په ځیر و لولئ

داورنگ زیب او شاجهان په شان اشراف
صد قـه شـه تر منصور غـوندی ند ا ف

خو په دیوان کی یی دمستبدو شا هانو او بد کا ره حاکمانو په خلاف سیاسی شعارونه، پا ځون یا انقلابونه نه لیدل کیږی او په ځای یی داصلاح تنویر او ښو ونی لار غو ره کوی. د انسانانو تر منځ جنگ له سره حرام گڼی خو په خپله دحرامو، دنفس او شیطان په ضد دجنگ یو نه ماتیدونکی سنگر دی چی کلام یی هم لښکر دی هم افسر دی، دمردانو دا هنر دی چی به زړونو کی ځای نیسی، چی دا رنگ یی اثر دی، دا د سرو گلونو کردی، دشیطان په زړه خنجردی، د دی کلام یوه نمونه داده:

کینه بده ده بیشکه جنگ حرام دی نه له نفس وشیطا ن سره کینه
د مر دا نو کار له نفس سره جنگ دی نـه زنا ن غوندی له نقش و ننگینه

د نفس او شیطان سره دښمنی، د انسان خوا خوږی، په انسان زړه سوی، د د ه دزړه ساتنه، د انسان کرامت، پت اوعزت ته درناوی لنډه دا چی عملی انسان دوستی دلوی پر وردگار په در بار کی بی ریا بنده گی ده او د همدغه انسان خدمت هغه بی شانه ذات ته تر بل هر څه ښه عبادت دی، که څوک غواړی چی په رښتیا یو سپیڅلی مسلمان شی، په پاکه لار روان شی، بی ریا او بی زواله یی ایمان شی، لاریی دادی چی خواخوږی د انسان شی. ځکه چی د انسان دزړه مقام څه اوچت دی تر اسمان، پوه به هله پری انسان شی چی همرازه د رحمـان شی. دی لیکی:

چی یی عرش اوکرسی لاندی دی ترسیوری
بالا تـر د ی هسـی شا ن عـلـم د ز ړ ه
د خلـیـل تـر کـعبی لو یه دا کـعبـه د ه
کـه ابـا د کـه څـوک ویـر ان حرم د ز ړه

دا انسان که پوه په ځان شی، لږ څه مخه کړی وننگ ته، دنفس غلامی پریږدی او حق ته غاړه کیږدی، دمسلمان چی پوخ ایمان شی، ورته عرش دزړه مقام شی، له ریا ځنی لاس واخلی کینه ترک کړی، درحمن الرحیم په لارروان شی،نه ازار کړی دچا زړونه او نه دی له چا ازار شی، ز ړه چی زړه کی ځای پیداکړی او لعنت په تور شیطان شی،یوه دمینی دنیا جوړه شی او جوړ دعشق جهان شی، درحما ن دغه ارمان دی چی انسان ورور د انسان شی.نو ځکه ټینگار کوی چی:

ادم زاد په معنا واړه یو صورت دی څوک چی بل ازاروی هغه ازارشي

یو صورت او دبشریت یوالی اووحدت داما نا لری چی هر انسان د انسانی ماهیت له مخی دبل انسان په شان دی او توپیر بیا په دی کی را ځی چی څوک څه کوی او په کومه لار روان دی. څوک چی بل ازاروی، دا یو صورت ټوټی ټو ټی کوی، بغض کینه راپاروی، یو له بله جنگوی، دا انسان که لا انسان دی، غټ دښمن هم د اسلام هم د انسان دی. دا د بل ازارول په ځان لعنت ویل دی، دا دبل رضا ساتل د ځان محبوبول دی. نو ځکه بابا راښیی چی:

گاه دنورو رضابویه گاهی خپله پـه کا ر نـه د ه همیشـه خپله رضا
لـکـه ځان وهسـی نورو ته نظرکړه لکـه ستا دی هسـی ځان دی دهر چا

دا دبل اویا دنورو زړه ساتل، دا دبل په زړه کی ځان ته ځای نیول، دا دنورو درناوی او دبل عزت کول، دادځان په شا ن ونورو ته کتل، دهر چا سره عدا لت، د انسان لوړ کرامت، دنورو پت عزت اود حق ملا تړل، د انسان دا انسانیت دی په رښتیا، د مو من دا عبادت دی بی ریا. دا هم دین دی هم دنیا، هم دنیا ده هم عقبا. هم ننگ دی، هم غیرت دی، داهسی مرتبه ده بی همتا. راځه راشه یو څه ولوله غزلی دبابا:

نیک عمل هم نیک کردارهم نیم خویونه هم جنت دی هم راحت په دادنیا
ضـد یـت دسړی عـمرپـه عذ اب کا په کارنه دی ضـدیت په دادنیا
لاس په سرپه سینه ا یښی وهرچا ته همـدغـه د ی شرافت په دادنیا
کـه بـلـنـده مـرتبـه د چـا پـه کار وی لـو ی مـقام د ی عـدالـت پـه دادنیا

رحمان بابا د جهان شموله فکرونو، ارمانونو او خیالونو په پراخ افق کی هم ځپل کام، کلتور، کلی او کور هیر نه کړل او پښتون ټبر ته یی یوخاص پیغام خپورکړی دی چی ښځینه یا نارینه جنس دښه والی یا بد والی آودلوړتیا او یا ټیټ والی معیار کید لی نه شی. ستر ستر لقبونه هم دنیکو عملونو، غوره صفتونو، د پوهی او هنرونو پایله ده چی د پلار په شان هم موراو دورور په شان هم خور هر ستر لقب گټلی شی. دا یو که ننگیالئ شی، شی به بله ننگیالي، که چیری یو باباشی، بله هم انا کیدلی شی، اتل پکی هغه دی چی کوم ښه لقب گټلی شی، دبابا کله خوښیږی چی نه ننگ او نه ایمان پکی لیدلی شی. رحمان بابا لیکی:

چی پـه ننگ او په ناموس تر ټولو کم وی خدای دی مور که په هغسی زویه بوره

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولئ

ننگیا لی تر برو نه ښه دی او که نه وی ننگیالی تر له هم ښه ده لــه تر بوره

او زیاتوی چی:

تر نا پاکو نارینه وو ده بهتره پاک دا منه پرهیزگاره ارتینه
د دینداری ارتینی تریوی گوښی صدقه شه سل بی دینه نارینه

د بابا دغه خبری دا د ننگ غیرت غزلی. موږ ته د خوشال ختک. میرویس هوتک، احمد شاه درانی، سید افغانی او د فخر افغان خان غفارخان نومونو ترڅنگ د نازو او رابعه بلخی، زرغونی او عایشه درانی، ملالی د میوند او ملالی یوسفزی نومونه هم رایادوی او ښیی چی سور شال دهسکی شملی او تور وربل د پگړی ول سره سیالی کولی شی. نو ځگه خور د ورور سره په یوه مور چل کی، د زده کړی په سنگر کی ځومره ښکلی لیدل کیږی، جونه د وطن می که ملالی سره سیالی ته هوسیږی.

او ښیی چی سور شال دهسکی شملی او تور وربل دپگړی ول سره سیالی کولی شی.نو ځگه خور د ورور سره په یوه مر چل کی، دزده کړی په سنگرکی ځومره ښکلی لیدل کیږی، جونه دوطن می که ملالی سره سیا لی ته هوسیږی.
همداوی وروستی کرښی نور مجبور یم چی په دی ځای کی یی پریږدم، دا بحث دی نوره بس.څه په سر کی پاتی نه دی زما و همدا وس. ته [ځیرکیاره] په ونه ډیر نری یی اولـږ لـنډ. عینکی تل په سترگو شپه ورځ لامبی کتابو کی، په فکرونو فلسفوکی، په مانا کی شوی ډیـر پـنـډ. په هیڅ ځای کی نه ځایـیږی، له هر ځایه لیدل کیږی، دا دومره چی ځلیږی، زما یاره ځیر کیا ره داغوښتنه وه دستا، په ما حق و دبابا، که می کړی وی ادا؟ یوه وروستی خبره واوره، چی دا د مینی لیونیان چی دعشق په لمبو سوزی او څه رڼا یی چا ته رسی، دا دزړونو فاتحان، د د وی زړونو ته سلام، دا رحمان دی که خوشال یا پاچاخان دی، که خیام دی، که منصوردی یا مجنون دی، هیڅ نه فنا کیږی، چی په زړونو کی اوسیږی، تلپا تی یی ژوندوندی.

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکاری ته رابولي. په دغه پته له موږ سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیږلو مخکې په ځیر و لولـئ